

Václav Řezáč

český spisovatel

* 5. 5. 1901 Praha, + 22. 6. 1956 tamtéž

Václav Řezáč byl ve 30. a 40. letech spolu s J. Havlíčkem a E. Hostovským nejnápadnějším představitelem českého psychologického románu, přičemž se odlišoval tím, že výrazněji akcentoval prvky sociální a třídní. Po uchopení moci komunisty se stal jedním z předních mocenských přísluhovačů horlivě prosazujícím doktrínu stalinistické kultury a jeho nová tvorba byla vnímána jako reprezentativní vzor angažované socialistické literatury.

Řezáč pocházel z chudé proletářské rodiny, otec mu brzy zemřel a mezi mladým Řezáčem a nevlastním otcem panoval vztah otevřené nenávisti, jenž se mimochodem odrazil i v některých Řezáčových raných prózách. Po studiu na reálce a absolvování kursu při obchodní akademii pracoval v letech 1920-40 jako zaměstnanec Státního úřadu statistického. V roce 1923 se oženil s pozdější spisovatelkou Emou Řezáčovou. Během okupace působil v dětské rubrice Lidových novin a v roce 1945 přešel do deníku Práce. V letech 1947-48 vedl jednu z tvůrčích filmových skupin na Barrandově a od roku 1949 až do své dobrovolné smrti (k níž přispělo zděšení nad závěry XX. sjezdu KSSS s jeho "odhalením kultu osobnosti") byl ředitelem nakladatelství Český spisovatel. V této funkci měl nemalý podíl na bezprecedentním okleštění české literatury a v důsledku i na zjalování soudobé knižní produkce.

Řezáčova "vážná" prozaická prvotina (lyriku, recenze a časopisecké povídky psal již od 20. let) Větrná setba (1935) je lyricko-psychologickým pokusem zprostředkovat generační pocit svých vrstevníků, dospívajících v letech 1. světové války. Větší úspěch však měly svižně napsané dětské romány (Kluci, hurá za ním, 1933 a Poplach v Kovářské uličce, 1934) s postavami ze světa proletářské periferie. Prvním výrazným psychologickým románem V. Řezáče se stalo Černé světlo (1940), s ústředním hrdinou eticky zmrzačeného ambiciózního člověka, snažícího se prorazit ve světě, jenž je determinován penězi. V částečně alegorickém románu Svědek (1942) ještě dál rozvíjel motiv zla a pudového nutkání k němu. Přivedl tu na scénu portrét postavy drcené pocitem méněcennosti a mstí se za svůj stav vnitřní prázdnoty. Též v "románu o vzniku románu" Rozhraní (1944), jenž je zřejmým vrcholem Řezáčova literárního díla, rozehrál podobné motivy, a navíc se pokusil postihnout otázky psychického naturelu a umělecké tvorby.

Druhou, umělecky podstatně slabší, zato politicky mimořádně aplaudovanou Řezáčovu etapu zahájil příkladný román první vlny českého "socialistického realismu" Nástup (1951, již o rok později zfilmovaný O. Vávrou). Zasazen byl do prostředí vysídlených Sudet, jež byly v románovém světě obydleny dokonale třídně podmíněnými, a tak také jednajícími typy. Komunisté, ztělesnění dokonalým Bagárem, tu jsou prezentováni jako předurčení vůdci, uskutečňující toužebnou vidinu pozemského ráje. Tyto rysy se až ke komičnosti ještě zvýraznily v posledním Řezáčově románu, v Bitvě (1954).

Zdroj: <http://www.libri.cz/databaze/kalendarium/>